

PUNKALAITUMEN KUNTA

VUODEN 2025 TALOUSARVION JA VUOSIEN 2026 – 2027 SUUNNITTELUOHJE

Lähtökohdat talousarvion laadinnalle

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kuntarakennelaisissa tarkoitettun uuden kunnan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa kuntajaon muutoksen voimaantulosta. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. [\(21.5.2021/419\)](#)

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. (Kuntalaki 110 §)

Punkalaitumen kunnan strategia ”Punkalaitumen Polku” hyväksyttiin kesäkuun 2022 kunnanvaltuustossa. Talousarvion tavoitteita asettaessa huomioidaan Yritysmysteisyys, Ympäristö ja Yhteisöllisyys.

Kunnan organisaatio- ja vastuualuerakenne on käyttötalouden sitovuustaso valtuustoon nähden:

Kunnanhallitus

- Hallinto
- Elinvoima
- Elämänlaatu

Kasvatus- ja opetuslautakunta

- Varhaiskasvatus
- Perusopetus
- Lukio

Tekninen lautakunta

- Tekninen hallinto
- Yhdyskuntatekniikka
- Vesihuolto

Vastuualueet jakaantuvat vielä tehtäväalueisiin ja tehtäväalueet kustannuspaikkoihin. Tilivelvollisia kunnan toiminnasta ja taloudesta ovat hallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet sekä vastuualueiden ja tehtäväalueiden johtavat viranhaltijat.

Punkalaitumen kunta on Hinku-kunta ja yhteistyökumppanina toimii mm. Pirkanmaan ilmastoverkosto, johon Punkalaitumen kuntakin kuuluu. Ilmastoverkoston isäntäkunta on Akaa.

Punkalaitumen vesilaitoksen toiminta on järjestetty laskennallisesti eriyttynä taseyksikkönä. Toiminta on taloudellisesti ollut alijäämäistä ja toimintaa on mahdoton kääntää kannattavaksi kunnan rakenteesta ja pienestä asiakasmäärästä johtuen. Vesihuoltolaitoksen korjausinvestointien tulee olla talousarvion investointilistan kärjessä jatkossakin.

Punkalaitumen Vuokra-asunnot Oy on Punkalaitumen kunnan yksin omistama vuokrataloyhtiö. Asuntoja on 81 kappaletta. Metsärinteen (Leipurinkujan) talot eli vuokratalot 1 ja 4 on myyty vuonna 2023. Yhtiö on taloudellisesti tappiollinen.

Kunnanvaltuusto on 8.6.2022 hyväksynyt kunnalle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Kunnanhallitus on 31.10.2022 hyväksynyt tarkennetut ohjeet. Talousarviossa kuvataan toiminnan kannalta avainriskit, niiden vaikutukset ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi. Seuranta ja raportointi toteutetaan osavuosikatsausten ja toimintakertomuksen yhteydessä.

Kuntatalousohjelma ja hallitusohjelma

Kuntatalousohjelma vuosille 2025–2028 on laadittu kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman (JTS) valmistelun yhteydessä. Ohjelmassa arvioidaan kuntatalouden tilaa sekä kuntien mahdollisuuksia selvittää peruspalvelujen järjestämisestä valtion talousarvioesityksen mukaisella rahoituksella ja päätetyillä toimenpiteillä.

Ensimmäinen sote-uudistuksen jälkeinen vuosi näyttäytyi kuntataloudessa positiivisena kertaluonteisten tekijöiden vuoksi. Soteuudistukseen liittyvä ns. verohäntä vahvisti kuntataloutta noin 1,3 mrd. eurolla ja ennakollisten sote-siirtolaskelmien perusteella maksettu valtionosuus vahvisti vuoden 2023 kuntataloutta n. 500 milj. eurolla. Lisäksi uudistus heijastui

konsernitalouteen, kun sairaanhoitopiirit ja erityishuoltopiirit siirtyivät varoineen ja velkoineen hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi oli taloudellisesti vaikea. Sektorin rahoitusasema on selvästi alijäämäinen, -0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Alueiden nopeaan menojen kasvuun vaikuttivat palkkojen sopimuskorotukset, inflaatio ja henkilöstöpula. Vuonna 2024 rahoitusasema pysyy ennallaan alueiden sopeutustoimien ansiosta. Hallitus päätti keväällä 2024 hyvinvointialueiden tehtävien muutoksista ja sopeutustoimista ja samansuuruisista alueiden rahoitusleikkauksista. Muutosten oletetaan helpottavan alueiden menopaineita.

Julkisyhteisöjen alasektoreista valtionhallinnon rahoitusasema heikkeni tuntuvasti vuonna 2023 jääden 8,2 mrd. alijäämäiseksi, mikä on 3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Pääministeri Orpon hallituksen sopeutustoimista huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema on alijäämäinen koko ennustejaksolla. Rahoitusaseman heikkoon asemaan vaikuttavat aikaisemmat menoja kasvattavat toimet, hidas talouskasvu, verotulojen kasvun hidastuminen ja korkomenojen kasvaminen. Valtionhallinnon menoja rasittavat mm. F-35 hävittäjähanke, lisäykset maanpuolustukseen, maahanmuuttoon ja huoltovarmuuteen.

Kuntahallinnon rahoitusasema heikkeni vuonna 2023 lähes 1,4 mrd. euroa alijäämäiseksi. Erityisesti kulutusmenot jäivät ennakoitua korkeammalle tasolle. Kuntahallinnon tilanne synkkenee tulevina vuosina menojen kasvaessa ja talouden muutoin kehittyessä vaimeasti.

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että kansantalouden tilinpidon mukainen kuntahallinnon rahoitusasema on lähellä tasapainoa vuonna 2027. Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja velvoitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus.

Kuntatalousohjelma löytyy linkistä <https://vm.fi/kuntatalousohjelma> ja hallitusohjelma linkistä <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/>

Menopainelaskelman mukainen talousarvion tulosraami 2025

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä yksilöidyt toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä. Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavarot.

Menopainelaskelman mukainen talousarvio päättyy alijäämäiseen tulokseen. Virhemarginaali on suhteellisen pieni. Vertailuvuoden 2024 talousarvion toteuman mahdollisen poikkeamat on tiedostettu.

- Henkilöstömenoissa on huomioitu 3,11 prosentin vuotuinen kasvu.
- Palvelujen ja aineiden/ tarvikkeiden hintojen nousuksi on arvioitu 1 prosentti.
- Joukkoliikenteen ja koulukuljetusten kustannuskehitys on arvioitu 20 prosentiksi, jo vuoden 2024 budjetti on riittämätön.
- Käytöstä poistuvien kiinteistöjen purkuun ei ole arvioitu varausta, purkuvarauksen tarve on minimissään 300.000 (Haukankosken hoitolaitos)
- Verotuloihin ennakoitaan vuoden 2024 talousarvioon verrattuna 6,4 prosentin kasvua edellyttäen, että vuosi 2024 toteutuu n. 284.000 euroa ennakoitua paremmin ja talousennusteet eivät suuresti romahda.
- Valtionosuuksien 15 prosentin nousun valtionosuuksiin lisätty TE-palvelujen muutos ja opetus- ja kulttuuripalvelujen valtionosuuden kääntyminen positiiviseksi. Huomioitava on opetuksen valtionosuuksien lasku ikäluokkien pienentyessä. Perusopetus sisältyy yleiseen valtionosuuteen, jonka suuruus on huomattavasti pienempi, kuin perusopetuksen kulut.
- TE-palvelujen kulut, 576.000 euroa on lisätty kohtaan asiakaspalvelujen osto kunnilta (400.000 valtiolta siirtyviä tehtäviä ja 176.000 euroa muut kuten työmarkkinatuet pitkään työttöminä olleille).
- Tulopuolella siirtymisen maksuttomaan varhaiskasvatukseen vaikutus on noin 26.000 euroa.

Vuoden 2024 tilinpäätös toteutunee arvioitua paremmin, mutta tulos jää alijäämäiseksi. Lisätalousarviota valmistellessa tulee huomioida ainakin seuraavat seikat:

- Kunnallisverotuottoja kertynee noin 284.000 euroa ennakoitua enemmän, johtuen edelleenkin ns. tilityshännistä ja verovähennysten muutoksista.
- Vesihuoltolaitoksen käyttötalousmenojen ylittyminen verkoston korjaustoimien ja hulevesilaskutusten vuoksi.
- Vesilaitoksen investointien viivästyminen runkovesilinjan alimitoitettun kustannusarvion vuoksi.

Kunnan taseeseen on tilinpäätöksen 31.12.2023 mukaan kertynyt ylijäämää 5.899.944 euroa ylijäämää, joka helpottaa aluksi talouden tasapainottamistoimia. Tasapainottaminen on kuitenkin syytä aloittaa välittömästi, koska näkyvissä ei ole julkisentalouden nopeaa kohenemistä. Menosopeutuksen lisäksi tasapainotusvaihtoehtona on myös kuntaveroasteen nostaminen. Yhden prosentin korotuksen vaikutus on 480.000 euroa.

Punkalaitumen kunta	WEB, Ed.v.Ta,kuluva vuosi							
INTIME/SISÄINEN LASKENTA	TILIVUOSI 012024-122024 KAUSI 062024 LASKENNALLINEN 31/07/24							
	Tp 2023	Talousarvio 2024	Vuoden alusta	Ali/yli	Tot %	Menopaine- laskelma 2025	Muutos euroina	Muutos %
TULOSLASKELMA								
TOIMINTATUOTOT								
* Myyntituotot	945 296	704 100	413 667	290 433	59	774 400	70 300	10
* Maksutuotot	79 453	53 700	49 628	4 072	92	20 600	-33 100	-62
* Tuet ja avustukset	169 113	129 350	176 614	-47 264	137	16 000	-113 350	-88
* Muut toimintatuotot	783 189	779 950	406 291	373 659	52	784 400	4 450	1
** TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	1 977 051	1 667 100	1 046 201	620 899	63	1 595 400	-71 700	-4
				0				
TOIMINTAKULUT								
Henkilöstökulut								
* Palkat ja palkkiot	-3 963 796	-4 079 500	-1 918 561	-2 160 939	47	-4 206 372	-126 872	3
Henkilösivukulut								
* Eläkekulut	-844 263	-873 200	-408 541	-464 659	47	-900 357	-27 157	3
* Muut henkilösivukulut	-115 113	-130 700	-55 176	-75 524	42	-134 765	-4 065	3
* Palvelujen ostot	-3 034 358	-3 064 350	-1 714 620	-1 349 730	56	-3 914 256	-849 906	28
* Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-894 310	-929 700	-445 979	-483 721	48	-942 296	-12 596	1
* Avustukset	-219 891	-211 500	-67 983	-143 517	32	-181 000	30 500	-14
* Muut toimintakulut	-81 821	-68 600	-48 981	-19 619	71	-110 500	-41 900	61
** TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-9 153 552	-9 357 550	-4 659 842	-4 697 708	50	-10 389 545	-1 031 995	11
				0				
TOIMINTAKATE	-7 176 501	-7 690 450	-3 613 641	-4 076 809	47	-8 794 145	-1 103 695	14
				0				
## Kunnan tulovero	4 509 107	3 543 000	2 139 451	1 403 550	60	4 169 000	626 000	18
## Kiinteistövero	669 259	702 000	54 729	647 271	8	717 000	15 000	2
## Osuus yhteisöveron tuotosta	576 059	499 000	273 506	225 494	55	435 000	-64 000	-13
* Verotulot	5 754 425	4 744 000	2 467 686	2 276 314	52	5 321 000	577 000	12
## Verotulomenetyksen kompen	692 328	688 900	344 406	344 494	50	538 000	-150 900	-22
## Kunnan peruspalv. valtionosu	1 378 629	1 110 500	545 238	565 262	49	1 295 000	184 500	17
## Verotuloihin perustuva valt.o	1 701 156	1 563 000	780 258	782 742	50	1 667 000	104 000	7
## Opetus- ja kultt. muut valtior	-177 553	-275 000	32 448	-307 448	-12	65 000	340 000	-124
* Valtionosuudet	3 594 560	3 087 400	1 702 350	1 385 050	55	3 565 000	477 600	15
Rahoitustuotot ja -kulut								
* Rahoitustuotot ja kulut	-148 791	-177 900	-45 799	-132 101	26	-88 761	89 139	-50
				0				
VUOSIKATE	2 102 433	-36 950	510 595	-547 545	-1382	3 093	40 043	-108
				0				
* Suunn.mukaiset poistot	-1 196 277	-1 220 450	-622 349	-598 101	51	-1 240 000	-19 550	2
				0				
TILIKAUDEN TULOS	906 156	-1 257 400	-111 754	-1 145 646	9	-1 236 907	20 493	-2
				0				
* Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	35 749	28 450	0	28 450	0	-28 000	0	0
				0				
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄ)	941 905	-1 228 950	-111 754	-1 117 196	9	-1 264 907	-35 957	3

Valtionosuudet

Valtionosuus koostuu kahdesta osasta, valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionosuus on kunnalle yleiskatteinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta itse päättää varojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Valtiovarainministeriö on päivittänyt 27.6.2024 kuntakohtaiset valtionosuuksien ennakkolaskelmat. Päätökset vuoden 2025 valtionosuudesta tehdään aivan vuoden lopussa kaikkien määräytymistekijöiden valmistuttua. Paljon puhutut Hyte-lisäosat säilynevät ennallaan ja vaikuttavat tavoitteiden asettamiseen. Rahoituksellisesti kokonaisvaikutus on kuitenkin vähäinen.

Punkalaidun	Valtionosuudet
Peruspalvelujen valtionosuus	915 279
TE-uudistuksen rahoitus	379 395
Verotuloihin perustuva tasaus	1 666 753
Verotulomenetyksen korvaus	538 353
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	64 913
	3 564 693

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden osalta Punkalaitumen rooli nettomaksaja on kääntynyt saajan puolelle. Laskelmassa on mukana kunnan omarahoitussuudet lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Perusopetus sisältyy yleiseen peruspalvelujen valtionosuuteen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus				
Rahoitus	laskentayksikkö	yksikköhinta	%-osuus	yhteensä
Lukio	63	11580,83	100	729 592
Perusopetus, pidennetty	5	21201,29	100	106 006
Aamu- ja iltapv.toiminta, tuntia	1256	26	57	18 614
Liikuntatoiminta	2675	12	29,7	9 534
Nuorisotyö	577	15	29,7	2 571
Lukio, kunnan omarahoitussuus	2675	-95,37	100	-255 115
Ammattik, kunnan omarahoitussuus	2675	-204,22	100	-546 289
Asukasluku 2023, 2675				64 914

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistus kutistunee suppeammaksi valtionosuusuudistukseksi. Syksyn 2024 aikana julkaistaneen runsaasti kuntakohtaista materiaalia. Uudistuksen on tarkoitus astua voimaan jo 1.1.2026.

Verotulot

Kunnallisveroennuste 2025–2028

Kunnallisveron parantunut ennuste johtuu kehysriihen veropäätöksistä. Veropohjassa (ansiotulojen kehityksissä) ei käytännössä tapahtunut merkittävää muutosta helmikuun silloin verrattain varovaisista arvioista.

Suurin muutos koskee ansiotulovähennyksen poistamista kunnallisverotuksesta ensi vuodesta alkaen. Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä kasvattaa kunnallisverotuksen efektiivisyyttä poistamalla tulosta tehtävän ansiotulovähennyksen ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Poisto itsessään nostaa kunnallisveron tuottoa noin 430 miljoonalla eurolla. Samalla suoraan kunnallisverosta tehtävä työtulovähennys nousee reilulla 130 miljoonalla eurolla. Näin ollen ansiotulovähennyksen poistaminen kasvattaa kunnallisveroa arviolta noin 340 miljoonalla eurolla/vuosi. Samalla kunnallisveron efektiivisyys paranee noin 0,25 %-yksikköä.

Eläketulovähennystä kiristetään osana julkisen talouden sopeuttamista. Pienempien eläkkeiden verotus ei kiristy, poistetaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki sekä supistetaan kotitalousvähennystä. Muutokset kehikossa näkyvät pääosin pienentyneinä eläketulovähennyksinä. Muutoksen vaikutus kunnallisveron tuottoon on noin +30 miljoonaa euroa/vuosi.

Kunnallisveroa kasvattaa lisäksi myös vakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin velkaa kerryttävälle sektorille. Käytännössä muutos tarkoittaa sitä, että työttömyysvakuutusmaksun ja päivärahamaksun maksuprosentteja lasketaan lisää ensi vuodesta alkaen. Maksut ovat vähennyskelpoisia ja parantavat kunnallisveron tuottoa arviolta vajaa 70 miljoonaa euroa ensi vuodesta alkaen.

Yhteisö- ja kiinteistöveroennuste

Yhteisöveroennuste perustuu pääosin kevään kuntatalousohjelman arvioon sekä alkuvuoden tilitystietoihin. Yhteisöveroennuste pienenee huomattavasti Kuntaliiton helmikuun arvioista. Ennusteeseen liittyy vielä paljon epävarmuutta. Valmistuva yhteisövero 2023 aiheuttaa omalta osaltaan epävarmuutta kuluvan vuoden yhteisöveron tilityksiin. Tämän hetken ennakkotieto verovuodesta 2023 ja oletus yhteisöveron valmistumisesta ennakoivat noin -6 % pudotusta verovuodesta 2022.

Valtiovarainministeriön viimeisin makroennuste alentui reippaasti ja se on pohjana maksuunpanolle verovuodesta 2024 alkaen. Kyseinen VM:n makroennuste ennustaa heikompaan vuoteen yrityksille, jonka pitäisi alkaa näkymään heikoimpina yhteisöveron tilityksinä loppuvuoden aikana. Tulevissa ennusteissa tarkistetaan tätä näkymää tilitysten pohjalta.

Verovuoden 2024 kiinteistöverotiedot perustuvat Verohallinnon 27.3. julkaisemaan ennakkotietoon. Kiinteistöveron tilitys kasvaa arviolta noin 7 % kuluvana vuonna. Kasvu johtuu pääosin maapohjan eriytetyistä kiinteistöveroprosentista, jonka alaraja on 1,30 %. Tämä muutos huomioitiin jo viime vuoden lokakuun veroennustekehikossa.

Punkalaitumen kunnan vahvistetut veroprosentit ovat seuraavat

- Tuloveroprosentti 9,00 %
- Yleinen kiinteistövero rakennukset 1,05%
- Yleinen kiinteistövero maa-alueet 1,30%
- Vakituiset asuinrakennukset 0,53 %
- Muut asuinrakennukset 1,05%
- Voimalaitokset 2,00%
- Yleishyödylliset yhteisöt 1,05%

Punkalaitumen kunnan veroennustekehikko 8/2024:

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2022	2023	2024**	2025**	2026**	2027**
Verolaji						
Kunnallisvero	7 677	4 509	3 827	4 169	4 255	4 316
<i>Muutos %</i>	-3,9	-41,3	-15,1	8,9	2,1	1,4
Yhteisövero	882	576	449	435	456	481
<i>Muutos %</i>	6,2	-34,7	-22,1	-3,1	5,0	5,5
Kiinteistövero	726	669	722	717	717	717
<i>Muutos %</i>	10,3	-7,8	7,9	-0,7	0,0	0,0
VEROTULO KIRJATTAVA	9 285	5 754	4 998	5 320	5 429	5 515
<i>Muutos %</i>	-2,1	-38,0	-13,1	6,4	2,0	1,6

Punkalaitumen efektiivisen veroasteen kehitys

Tuloveroprosentti ja efektiivinen kunnallisveroaste									1000 €
Verovuosi	2019	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**	2027**
Ansiotulot	58 043	57 540	57 260	59 484	61 435	62 868	63 469	64 171	65 022
Maksettava vero	7 948	7 894	7 834	8 190	3 808	3 876	4 140	4 229	4 326
<i>Tuloveroprosentti</i>	22,00 %	22,00 %	22,00 %	22,00 %	9,36 %	9,00 %	9,00 %	9,00 %	9,00 %
<i>Kunnallisveroaste</i>	13,69 %	13,72 %	13,68 %	13,77 %	6,20 %	6,17 %	6,52 %	6,59 %	6,65 %
<i>Erotus</i>	8,31 %	8,28 %	8,32 %	8,23 %	3,16 %	2,83 %	2,48 %	2,41 %	2,35 %

Erialaisten vähennysten vuoksi, kuntien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin.

Kunnallisverotuksessa tehtävien vähennysten määrä on riippuvainen veronmaksajan tulotasosta. Vähennykset painottuvat alemmille tulotasoille, jolloin efektiivinen veroaste on alhaisempi.

Henkilöstö

Talousarvion yhteydessä laaditaan v. 2025 henkilöstö- ja koulutus suunnitelmat, jotka käsitellään yhteistoimintamenettelyn mukaisesti, samoin kuin talousarviokin mikäli siihen liittyy olennaisia muutoksia henkilöstön asemaan.

Henkilöstökulut arvioidaan virka- ja toimirakenteen mukaisesti huomioiden eläköitymisten, tehtävien uudelleen järjestelyjen ja palvelualojen välisten siirtojen vaikutukset. Mahdolliset henkilöstövähennykset tulee pääsääntöisesti toteuttaa niin, että syntyvää säästöä ei korvata ostopalvelumenolla.

Nykyinen sopimuskausi päättyy 30.4.2025, joten vuodelle 2025 voi tulla jo tiedossa olevien korotuserien lisäksi muitakin sopimuskorotuksia. Kehykseen palkkojen korotusvarausta on laskettu 3 prosenttia, jossa on huomioitu 1.6.2024 tulleen yleiskorotuserän ja järjestelyerien vaikutukset.

Eläkemenoperusteinen maksu poistui vuoden 2023 alussa. Kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen. Vuoden 2025 tasausmaksun arvio on 155.600 euroa, joka jyvitetään kustannuspaikoille palkkojen suhteessa.

Kevan arvio vuoden 2025 eläkemaksuista on seuraava:

- Työansipohjainen eläkemaksu 23,6 %
- Työkyvyttömyyseläkemaksu 0,80 %
- Palkkaperusteinen eläkemaksu 24,4 %

Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijän eläkemaksun. Työntekijän eläkemaksu sisältyy palkkaperusteiseen eläkemaksuun. Palkkaperusteinen eläkemaksu on alle 53-vuotiailta ja 63-vuotta täyttäneiltä 7,15 % ja 53-62-vuotiailta 8,65 %. Lopullisen maksut 2025 vuodelle vahvistetaan myöhemmin.

Investoinnit

Investointiehdotukset tehdään teknisen johtajan kautta tekniselle lautakunnalle, joka tekee investoinneista ehdotuksensa kunnanhallitukselle ja tämä edelleen kunnanvaltuustolle.

Investointien pohjana on kuluvan vuoden talousarviossa oleva investointisuunnitelma. Merkittävät investoinnit painottuvat vesihuoltoon ja kuntakonsernin käytössä olevien rakennusten perusparantamiseen. Ennakkoarvio Kanteenmaan runkovesijohdon rakentamisesta on ollut riittämätön.

Investointien pitkäjänteistä suunnittelua varten kunnan kiinteistöistä pitää olla kuntoarviot ja niiden perusteella laaditut kiinteistökohtaiset kunnossapitosuunnitelmat lähivuosille. Arvioinnissa on huomioitava myös kiinteistöjen käyttötarpeet ja toimintojen tiivistäminen.

Kunnan omistuksessa olevien kiinteistöjen määrä ja koko on kunnan asukasluvuun suhteutettuna suuri. Haukankosken kiinteistöjen mahdolliseen purkuun tulee varata tarvittava määrä rahoitusta suunnitelmakaudelle. Hyvinvointialueen käytössä pysyvien kiinteistöjen yhtiöittämiseen ryhdyttävä ja vapautuvien kiinteistöjen myyntiin tai käyttöön on varauduttava. Kiinteistön purku on aina käyttötalousmenoa.

Investoinnit ovat useiden vuosien ajan käytössä olevia hyödykkeitä kuten rakennukset. Olennaisuuden ja varovaisuuden periaatteet huomioiden voidaan vähäarvoisten aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintamenot kirjata kokonaisuudessaan tilikauden kuluksi (vuosikuluksi), vaikka hyödykettä käytettäisiinkin useita vuosia. Pääsääntöisesti alle 10 000 euron (veroton) hankintoja ei tule kirjata investoinniksi vaan vuosikuluksi.

Investointimenoja eivät ole:

1. Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot esim. kaatopaikkojen maisemointi
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
2. Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
3. Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntokartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
4. Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.
5. Menot, jotka eivät kelpaa hankintamenoksi
 - yleishallinnon menot (osa ns. yleiskustannuksista), myös vahingonkorvauksen hakemisen menot, jos on puutteita tai ongelmia aikataulussa
 - rahoitusmenot
6. Erät, jotka ovat luonteeltaan muita liiketapahtumia
 - palautettavat liittymismaksut saamisia
 - hyödykkeen rakentaminen myytäväksi on vaihto-omaisuutta

Sen sijaan investointimenoja voivat olla:

- purkamismenot ja puhdistusmenot silloin, kun ne syntyvät maa-alueen hankinnan yhteydessä ja ovat tarpeen maa-alueen käyttökelpoiseksi saattamiseksi

- *suunnittelumenot, kun kohde on tiedossa (jos kohde ei toteudu, kirjataan kertaluonteisena poistona tulokseen)*
- *sijoitukset säätiöihin, jos säätiön toiminta palvelee kunnan toimintaa (muu pitkävaikutteinen meno)*
- *toisten (julkis)yhteisöjen investointeihin osallistuminen (muu pitkävaikutteinen meno)*

Rakennusinvestoinnin yhteydessä ns. ensikertaisena kalustamisena kaikki irtaimet kalustot ja koneet aktivoidaan, vaikka yksittäisten laitteiden arvo olisi alle 10.000 euroa. Myös jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää 10.000 euroa, se merkitään pysyviin vastaaviin ja kirjataan normaalisti poistoina vaikutusaikanaan kuluiksi.

Talouden sopeutus rakennemuutokseen

Talousarviossa on edelleen huomioitava toiminnan sopeuttaminen meneillään olevaan julkisen toiminnan rakennemuutokseen. Taloutta seurataan reaaliajassa säännöllisesti ja samassa yhteydessä seurataan ja toteutetaan toiminnan ja talouden tehostamista.

Sopeuttamistyötä tehdään osallistamalla sekä henkilökuntaa että luottamushenkilöitä. Sopeuttamisen yhteydessä tehdään tarvittaessa ennakkovaikutusten arviointi. Sopeuttamistyön kärkenä toimii laaja-alainen 4.12.2023 perustettu Tulevaisuustyöryhmä koostuu johtoryhmästä, valtuustoryhmien puheenjohtajista ja nuorisovaltuuston edustajasta.

Tavoitteet strategian pohjalta

Kunnanvaltuusto on viitoittanut kunnalle uuden kuntastrategian eli Punkalaitumen Polun vuosille 2022–2030. Painopisteet ovat yritysmyönteisyys, ympäristö ja yhteisöllisyys. Tavoitteiden toivotaan tukevan tätä linjausta.

Talousarvioon hyväksytyt toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sitovat valtuuston alaisia toimijoita samalla tavoin kuin määrärahat. Tavoitteiden muuttaminen kesken vuoden edellyttää myös valtuuston päätöstä. Valtuusto vahvistaa tavoitteet toimielin- ja vastuualueetasolla ja toimielimet tarkentavat tavoitteita tehtäväalueetasolla ja kustannuspaikkatasolla omissa käyttösuunnitelmissaan.

Tavoitteita voidaan asettaa esim. seuraavista näkökulmista:

- vastaavat asiakkaiden ja kuntalaisten tarpeisiin
- kehittävät palvelujen saatavuutta ja vaikuttavuutta
- kehittävät kunnan palveluja ja toimintaprosesseja
- ovat realistisia suhteessa kunnan voimavaroihin
- ovat kunnan toimenpiteiden saavutettavissa
- huomioivat ja parantavat riskienhallintaa
- ovat mitattavissa ja seurattavissa

Tavoitteille määritellään arviointitapa tai mittari sekä tavoitetaso, jolla tavoitteen saavuttamista arvioidaan.

Hyvä mittari:

- on yksinkertainen ja ymmärrettävä
- osoittaa kehityksen suunnan
- on ristiriidattomasti määritelty
- tunnusluku on helposti tuotettavissa

Vaikuttajatoimielimet ovat kunnan kumppaneita. Punkalaitumen kunta tekee osallistavaa budjetointia vaikuttajatoimielinten, nuorisovaltuuston, elinvoimaneuvoston ja vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa. Vaikuttajatoimielinten rooli kuntalaisten osallistamisessa on tärkeä. Talousarvion ja tavoitteiden laadinnassa vaikuttajatoimielimet ovat tärkeitä sisällöntuottajia.

Talousarvion valmistelun yhteydessä huomioitavia asioita

Vuoden 2025 resurssoinnissa/päätöksenteossa on huomioitava ainakin seuraavat kohteet.

- TE-uudistuksen valmistelu ja kehittäminen
- Liikuntapaikkojen hoidon järjestelyt
- Punkalaitumen vuokra-asuntojen tilanteen selvittäminen, onko mahdollista purkaa yhtiö
- Pirhan ja kunnan yhdyspintatyön riittävä resurssointi
- Ehkäisevän päihdetyön resurssointi
- Liikunnanedistäminen (ammattillinen liikuntaneuvonta)
- Ostamisen osaamiseen ja sopimusten hallintaan panostaminen
- Hyvinvointialueille vuokrattujen kiinteistöjen yhtiöittäminen
- Käytöstä poistuvien kiinteistöjen myynti, käyttö tai purku
- Kunnan asuntokannan järjestelyt
- Hallintosäännön muutostyö / Maankäyttö- ja rakennuslain, TE, päivitykset
- Kiinteistörekisteripäivitystyön jatkaminen
- Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen päivittäminen
- Kasvatus- ja opetustoimen tulevaisuussuunnitelma

Talousarvion rakenne

Valtuustolle hyväksyttäväksi esitettävä talousarvio laaditaan siten, että se sisältää vuoden 2025 talousarvion lisäksi myös taloussuunnitelman vuosille 2026 – 2027. Asiakirjan selkeyden kannalta on olennaista, että rakenne on kaikkien vastuualueiden osalta yhtenäinen.

Vastuualueittain talousarvion tulee noudattaa rakennetta, jossa ovat seuraavat elementit:

- vastuualueen ja palvelusuunnitelman kuvaus
- hyvinvointiohjelman mukaiset tavoitteet ja yleistavoitteet
- riskiarviointi
- tarkemmat perustelut
- suunnitelmavuodet 2025 – 2026
- talousarvio ja -suunnitelma lukuina
- tunnusluvut ja tunnuslukujen kehityksen seuranta

Tavoitteita voidaan asettaa talouden, tuottavuuden, vaikuttavuuden, kehittämisen tai riskienhallinnan näkökulmasta. Asetettujen tavoitteiden tulee tukea kunnan strategiaa. Hyvinvointisuunnitelman pohjalta tarkennetaan tavoitteita kulloisenkin toimintavuoden osalta. Tavoitteet jaetaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen tähtääviin ja muihin tavoitteisiin.

Toimielinten tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Riskit, niiden vaikutukset ja todennäköisyys arvioidaan vastuualueittain.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jaoksen eli johtoryhmän on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten sisäinen valvonta- ja riskienhallinta on järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla suunnitelmakaudella

Sisäisen valvonnan toimivuutta tulee seurata jatkuvasti. Johtavassa asemassa olevien tulee varmistua valvonnan toimivuudesta ja riittävydestä osana päivittäistä johtamista.

Konserniohjaus

Kuntakonserni on yhden tai useamman muun yhteisön muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden konserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta.

Realistisesti Punkalaitumen kunnan määräysvallassa on yksi tytäryhtiö eli Punkalaitumen Vuokra-asunnot Oy. Omistajaohjauksella kunta huolehtii siitä, että tytäryhtiön toiminnassa huomioidaan kunnan kokonaisuus.

Vuotuiset konsernitavoitteet liittyvät toiminnan kannattavuuden tehostamiseen, korjaus- ja uudisrakentamiseen, korjausrakentamisen omarahoitusosuuteen, korjausvelan hallintaan ja rahoituksen vakuuksiin.

Punkalaitumen kunnan konsernirakenne:

Tytäryhteisö

Punkalaitumen Vuokra-asunnot Oy	100 %
---------------------------------	-------

Kuntayhtymät

Pirkanmaan liitto	0,70 %
SASKY koulutuskuntayhtymä	1,31%

Osakkuusyhteisö

Kiinteistö Oy Pietarinvirasto	30,17 %
-------------------------------	---------

Omistusyhteisyhteisö

Huittisten Puhdistamo Oy	5,00 %
Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy	2,96 %

Koska omistusyhteisöjen omistusosuus on alle 20 %, yhtiöitä ei ole yhdistetty konsernitilinpäätökseen.

Konserniohjaukseen kuuluu myös kunnan suhde kuntayhtymiin. Kunnan ja kuntayhtymien talouden yhteen sovittelua helpottaa alijäämän kattamisvelvollisuuden ulottaminen nykyisin myös kuntayhtymiin.

Laadinnan aikataulu

Talousarviovuoden alustavat käyttösuunnitelmat tulee valmistella 30.9. mennessä. Myös tekstiosat ja toiminnalliset tavoitteet tulee olla silloin pääosin valmiina. Taloussuunnitelmavuosien luvut tulee olla tallennettuna samaan aikaan vuoden 2025 talousarvion kanssa.

Talousarvion ensimmäinen käsittely kunnanhallituksessa on lokakuussa. Kunnanhallitus käsittelee talousarvioehdotukset ja palauttaa tarvittaessa ehdotukset lautakunnille ja viranhaltijoille karsittavaksi. Lokakuussa saataneen tarkennetut arviot verotuloista ja valtionosuuksista. Päätökset kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenteista tehdään valtuustossa marraskuun alussa ja valtuusto hyväksyy talousarvion joulukuussa. Ihannetilanne olisi, jos talousarvio saataisiin vahvistettua samassa kokouksessa veroprosenttien vahvistamisen kanssa.

Määräajat ja käsittely

Elokuu	Talousarvion laadintaohje
Syyskuu	Hallintokuntien talousarvioesitykset, valtuuston evästyseminaari
Lokakuu	Kunnanhallitus - talousarvion ensimmäinen käsittely Valtuustoseminaari - jatkoevästykset Kunnanhallitus - esitys veroprosenteista
Marraskuu	Valtuusto - päätös veroprosenteista Talousarvioluvut valmiina, perustelut ja tavoitteet viimeistely Kunnanhallitus – talousarvioesitys valtuustolle
Joulukuu	Valtuusto – talousarvion hyväksyminen

Tarvittaessa kunnanhallituksella, kunnanjohtajalla ja talous- ja hallintojohtajalla on oikeus antaa täydentäviä laadintaohjeita.